

PUBLICERING PÅ INTERNET

OM ANSVARET FÖR INNEHÅLLET I EXTERNA INLÄGG PÅ HEMSIDOR

AV MAGNUS TONELL

I denna artikel kommer jag främst att avhandla vissa rättsfrågor rörande tillhandahållarens ansvar för användargenererat material på hemsidor på Internet. Exempel på sådana företeelser är Facebook-sidor, läsarblogger, gästböcker och artikelkommentarer. Den gemensamma nämnaren för dessa typer av e-tjänster är att webbplatsbesökaren har möjlighet att publicera eget material i form av text, ljud eller bild på en hemsida som tillhandahålls av annan. Nedan följer ett urval av de rättsfrågor som är aktuella att beakta i dessa sammanhang. I slutet av artikeln redovisas kortfattat vilket straffansvar den som gör inlägg själv i sociala medier – såsom exempelvis på Facebook – har.

För att kunna besvara frågan om vilket rättsligt ansvar som den som tillhandahåller en hemsida på Internet med användargenererat material har, är det nödvändigt att först fastställa om det är fråga om en *modererad* eller *omodererad* tjänst. Detta utgör nämligen en ”vattendelare” i flera fall, då reglerna mellan dessa båda typfall skiljer sig åt betydligt.

En modererad tjänst innebär att den som tillhandahåller hemsidan förhandsgranskar samtliga inlägg innan publicering sker på hemsidan. En omodererad tjänst innebär däremot att tillhandahållaren inte utför någon förhandskontroll (eller enbart efterhandskontroll) av de inlägg som besökarna låter publicera.

Grundlagsskydd för externa inlägg?

Utgångspunkten är att innehållet på hemsidor på Internet faller utanför såväl tryckfrihetsförordningens (TF) som yttrandefrihetsgrundlagens (YGL) regelverk.¹ Ett exempel på detta är Facebook som saknar utgivningsbevis och därmed saknar även Facebook-sidor grundlagsskydd (JK Dnr 1074-09-31).

Det är nämligen endast massmedieföretags hemsidor som, under vissa premisser, har ett automatiskt grundlagsskydd (se närmare 1:9 § YGL första stycket). De övriga aktörer som önskar grundlagsskydda sin hemsida är hänvisade till att själva ansöka om ett s k utgivningsbevis hos Myndigheten för Radio och TV. Det finns dock ett antal lagkrav som måste uppfyllas för att tillhandahållaren ska beviljas grundlagsskydd (se närmare 1:9 § YGL andra stycket).

Ett av de villkor som uppställs för grundlagsskydd är att hemsidan (databasen) inte ska kunna ändras av annan än tillhandahållaren. Att omodererade tjänster inte omfattas av grundlagsskyddet gäller även massmedieföretags hemsidor. Kravet på att innehållet inte ska kunna ändras av någon annan än de på redaktionen, på exempelvis en tidskriftsredaktion, innebär bl a att omodererade läsarkommentarer på en tidskrifts hemsida inte omfattas av tidskriftens grundlagsskydd (se exempelvis JK Dnr 2803-08-31). För dessa typer av publiceringar gäller således allmänna ansvarsregler. Om tidskriften däremot modererar de läsargenererade artikelkommentarerna före publicering så omfattas de av tidskriftens grundlagsskydd och de särskilda ansvarsregler som följer med det regelverket (se vidare nedan).

Utgångspunkten är således att omodererade externa inlägg på hemsidor på Internet, exempelvis artikelkommentarsfält på en tidnings webbplats, saknar grundlagsskydd. Detta gäller oavsett om den omodererade tjänsten skulle förekomma på en hemsida med ett automatiskt grundlagsskydd eller ej.

©Stock.Xchnng

Elektroniska anslagstavlor ("BBS-lagen")

BBS-lagen (Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor) är endast tillämplig på omodererade tjänster. Lagen är således inte tillämplig på exempelvis artikelkommentarer som är förhandsgranskade av tillhandahållaren. Något krav på att inlägg ska förhandsgranskas uppställs heller inte i BBS-lagen.

I den utsträckning det finns omodererade tjänster på hemsidan, såsom omodererade åsiktsforum, uppställer BBS-lagen vissa skyldigheter för tillhandahållaren av forumet. Lagen reglerar bl a en viss upplysnings-skyldighet liksom en skyldighet att i skäligen omfattning löpande övervaka de inlägg som publiceras på dessa omodererade tjänster. I lagen uppställs, vid sidan av upplysnings-skyldigheten, således ett visst generellt övervaknings- och efterhandsgranskningsansvar för den som tillhandahåller omodererade tjänster på en hemsida.

Upplysnings-skyldigheten som följer av 3§ BBS-lagen, innebär att tillhandahållaren är skyldig att lämna information till var och en som använder sig av dessa tjänster om,

(i) sin identitet, dels

(ii) i vilken utsträckning inkomna meddelanden blir tillgängliga för andra användare. Här bör tydlighet eftersträvas.

Skall hålla uppsikt

Enligt 4 § BBS-lagen är tillhandahållaren skyldig att hålla "sådan uppsikt över tjänsten som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten". När det gäller övervakningsskyldighetens omfattning, så påverkas den av bl a forumets art och omfattning. Det går därför inte att ange något exakt tidsintervall för hur ofta kontroll måste ske för att uppfylla lagens krav. I förarbetena betonades emellertid att det inte skulle krävas att forumägaren ständigt kontrollerar varje enskilt inlägg. Samtidigt framhölls att det inte kunde anses förenligt med forumägarens övervakningsskyldighet, enligt nämnda paragraf, att tjänsten står utan innehållskontroll under längre tid. I förarbetena uttalades att en tjänst av detta slag i vart fall inte skulle kunna lämnas utan tillsyn under längre tid än en vecka².

Kraven på hemsidor som bedrivs på professionell basis sätts generellt sett högre än

för tjänster som bedrivs av privatpersoner. En metod som framhålls i förarbetena som ett sätt att minska arbetet med att uppfylla övervakningsskyldigheten, särskilt om mängden meddelanden gör det svårt att läsa alla meddelanden i tjänsten, är att införa en "klagomur"³. Genom en sådan funktion ges användarna möjligheter att på ett enkelt och snabbt sätt nå den som tillhandahåller tjänsten för att påtala en eventuell förekomst av straffbara eller på annat sätt olämpliga meddelanden.

Skyndsamt ta bort

Tillhandahållaren är vidare enligt 5 § BBS-lagen skyldig att skyndsamt aktivt ta bort sådana meddelanden som uppenbart är brottsliga enligt bestämmelserna om barnpornografibrott, hets mot folkgrupp eller sådant som kan anses utgöra olaga våldsskildring eller upphovsrättsintrång. Uppenbarhetskravet har införts bl a för att det inte anses realistiskt att begära att den som tillhandahåller tjänsten skall kunna ta ställning till svåra juridiska gränsdragningsproblem.⁴

I förarbetena uttalas vidare att skyldigheten att ta bort meddelanden endast bör gälla sådana meddelanden som sänts in till tjäns-

ten av en användare och således inte i fall där det t ex genom hyperlänkar hänvisas till andra tjänster som visar sig innehålla straffbara meddelanden.⁵

Böter eller fängelse

Den som bryter mot den aktuella regeln kan enligt 7 § BBS-lagen dömas till böter eller fängelse i högst två år. Det stipuleras vidare i andra stycket nämnda paragraf att BBS-lagens straffbestämmelser inte tillämpas om det för gärningen kan dömas till ansvar enligt BrB. BBS-lagen är således subsidiär till BrB.

Som framgår är det endast ett fåtal brott som anges i den katalog av brott som omfattas av BBS-lagens efterhandsgranskningsansvar. Det brott som torde vara den mest frekvent återkommande brottstypen på omodererade tjänster – förtal enligt 5 kap 1 § BrB – återfinns exempelvis inte i listan över brott som träffas av BBS-regelverket. Detta innebär dock inte att en forumägare kan förhålla sig passiv när denne upptäcker externa inlägg som utgör förtal. Det förhållandet att skyldigheten inte följer av 5 § BBS-lagen innebär nämligen inte någon begränsning i prövningen enligt andra regelverk (Hovrätten över Skåne och Blekinge, FT 1346-10). Skyldighet att ta bort kränkande material av förtalstyp kan exempelvis följa av personuppgiftslagen (se mer nedan).⁶

Skyldigheten att ta bort ett meddelande innebär inte ett krav på att det måste utplånas hos tillhandahållaren, utan endast att inlägget skall tas bort från forumet. Tvärt om kan tillhandahållaren i vissa fall vara skyldig att bibehålla inlägget för att ge myndigheter möjlighet att utreda eventuella brott.

Personuppgiftsansvar enligt PUL

Publicering av personuppgifter på en omodererad tjänst på en hemsida anses utgöra en behandling av personuppgifter som i princip träffas av PUL:s regelverk. Enligt 3 § PUL är den personuppgiftsansvarige den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Datainspektionens inställning är här den att tillhandahållaren är personuppgiftsansvarig enligt PUL för såväl organisationens egna publiceringar som externa inlägg på Facebook och bloggar. Enligt Datainspektionen har således tillhandahållaren även ett ansvar enligt PUL för läsargenererade inlägg oavsett om dessa är modererade eller ej⁷. Enligt Datainspektionen svarar dock organisationen endast för sina egna inlägg på Twitter.

Personuppgifter i bloggar

I normalfallet anses ett inlägg på en blogg

utgöra en sådan behandling av personuppgifter i ostrukturerat material som, enligt den sk missbruksregeln i 5 a § PUL, är undantagna från tillämpning av de sk hanteringsreglerna i PUL⁸. Kortfattat innebär detta att publicering av personuppgifter på exempelvis en blogg är tillåten enligt PUL så länge ett sådant inlägg inte innebär en kränkning av den angivnes personliga integritet. Då tillhandahållaren av en blogg även är ansvarig enligt PUL för externa inlägg, påbjuder regelverket ett övervaknings- och efterhandsgranskningsansvar som i vissa avseenden sträcker sig längre än den skyldighet som följer av BBS-lagen.

Prövning enligt missbruksregeln ska göras efter en intresseavvägning i det enskilda fallet, där den registrerades intresse av en fredad, privat, sfär vägs mot andra motstående intressen.⁹ I förarbetena anges sådana publiceringar som sker i ett otillbörligt syfte (skandalisering/förföljelse) eller innehåller förtal eller förolämpningar, som typexempel på när det sker en kränkning enligt missbruksregeln i 5 a § PUL. Ytterligare typexempel som nämns i förarbetena är ifall personuppgifter inte rättas, trots att det visat sig vara felaktiga/missvisande eller när publicering har skett i strid mot tystnadsplikt¹⁰.

Inskränkningar i tillämpningen av PUL

Det kan avslutningsvis nämnas att det finns

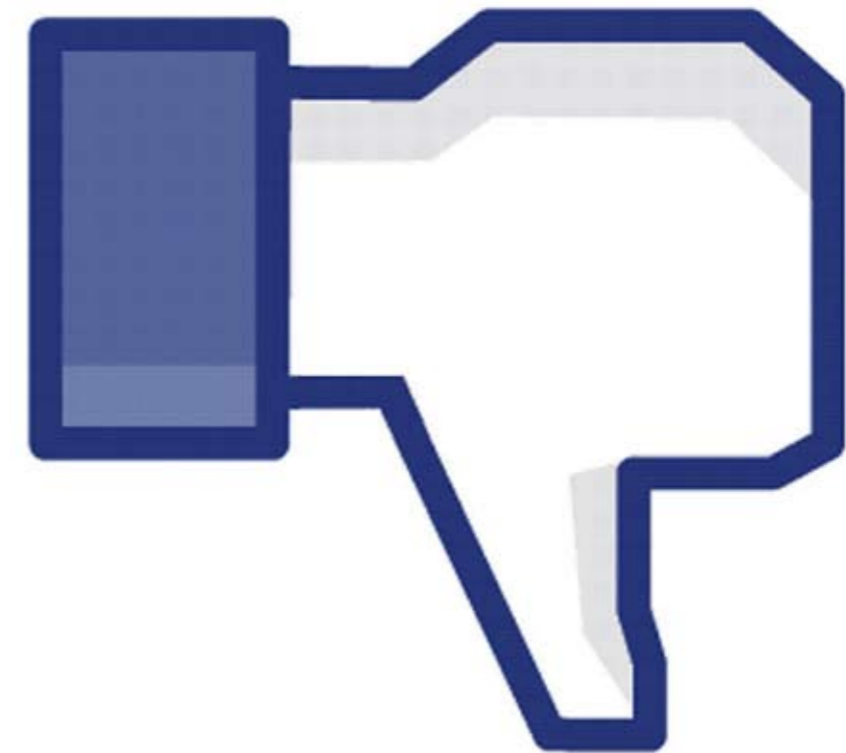

Foto: Paul Walsh
©CreativeCommons

vissa betydelsefulla inskränkningar i PUL:s tillämpningsområde. PUL tillämpas exempelvis inte i den utsträckning det skulle strida mot bestämmelserna i TF eller YGL. Detta gör att PUL som regel inte är tillämplig vid publicering av personuppgifter på grundlagsskyddade webbplatser. I ett tillsynsärende mot Trelleborgs kommun, fann emellertid Datainspektionen inte något hinder mot att pröva en publicering mot PUL, trots att webbplatsen hade ett utgivningsbevis. Det berodde på att grundlagsskyddet i TF och YGL inte gäller för det allmänna, som en kommun. (Datainspektionen Dnr. 987-2009). Det stora flertalet av PUL:s bestämmelser är inte heller tillämpliga om inlägget på bloggen kan anses ha ett journalistiskt ändamål (7 § PUL).

I det följande avhandlas något kring vilket straffrättsligt ansvar som kan föreligga vid sidan av PUL.

Straffansvar enligt brottsbalken

Det kan uppstå situationer där tillhandahållaren kan få ett straffrättsligt ansvar för externa inlägg. Detta gäller primärt modererade tjänster.

Ett exempel på detta är ett avgörande från Hovrätten över Skåne och Blekinge (FT 1346-10). Målet gällde bl a huruvida till-

handahållaren av en modererad blogg kunde göras ansvarig för ett externt inlägg. Hovrätten angav bl a följande skäl angående frågan om tillhandahållaren av Internetforumet kunde vara att anse som gärningsman:

"Med att en uppgift lämnas avses såväl det fall att gärningsmannen själv framställer uppgiften ifråga som det fall att han sprider vidare en uppgift som han på ett eller annat sätt fått kännedom om (se Brottsbalken, En Kommentar på Internet, under 5 kap. 1 § om förtal). "DK" har drivit en s.k. modererad blogg. Detta innebär att utan DK:s godkännande hade inläggen inte spridits på hemsidan. DK har därigenom på ett aktivt sätt medverkat till att uppgifterna spridits vidare och hans agerande har varit en förutsättning för att uppgifterna överhuvudtaget skulle ha publicerats. Han måste därför ses som gärningsman till förtalsbrottet. Som tidigare nämnts påverkar regleringarna i BBS-lagen inte denna bedömning"

Det kan konstateras att de skäl som hovrätten anför ovan i detta mål, skulle kunna tillämpas på i snart sagt samtliga modererade tjänster där det förekommer externa inlägg.

Strikt ansvar

Ett ytterligare intressant rättsfall avseende modererade tjänster, avgjordes av Stockholms

tingsrätt (B 7655-00) för ett antal år sedan. I detta mål åtalades och dömdes Aftonbladets dåvarande ansvarige utgivare för hets mot folkgrupp, med anledning av publiceringen av vissa rasistiska läsarkommentarer på ett debattforum på tidningens hemsida. I detta fall hade meddelandena förhandsgranskats av företagets medarbetare innan publiceringen gjordes. Det utgjorde med andra ord en modererad tjänst. Den ansvarige utgivaren ansågs i formell mening ha haft kännedom om publiceringen eftersom denne hade godkänt en arbetsmetod där vissa meddelanden riskerade att gå igenom. Tingsrätten fann bl a att verksamheten borde ha varit ordnad på ett sådant sätt att samtliga meddelanden faktiskt kunde granskas. Tingsrättens bedömning i detta fall kan tolkas som en form av "strikt ansvar" för den ansvarige utgivaren för det som publiceras på interaktiva forum med grundlagsskydd. Av det ovan sagda följer att den ansvarige utgivaren som regel bär det straffrättsliga ansvaret för eventuella yttrandefrihetsbrott på modererade tjänster av denna typ.

Vid omodererade tjänster, dvs där inlägget inte har förhandsgranskats av tillhandahållaren, blir däremot straffrättsligt gärningsmannansvar för hets mot folkgrupp för den ansvarige utgivaren endast aktuellt i särskilt kvalificerade fall. Vid dessa fall blir

enligt Högsta domstolen straffansvar endast aktuellt när underlåtenhet att hindra fortsatt spridning framstår som lika klandervärd som en aktiv spridning av ett meddelande (NJA 2007 s 805). Tillhandahållaren har dock likväl i dessa fall ett visst efterhandsgranskningsansvar för innehållet i inläggen bl a enligt BBS-lagen (se ovan).

Kort om användarnas straffansvar - näthat

Det ska också framhållas att användarna, de som gör inläggen på omodererade tjänster, har det primära straffrättsliga ansvaret för innehållet i sådana inlägg. Brotten kan exempelvis bestå i förtal (5 kap. 1 § BrB) eller ofredande (4 kap. 7 § BrB). (jmf en dom från Hovrätten för Västra Sverige (B 4209-10) rörande det eventuellt brottsliga att starta en Facebook-grupp vars namn kommenterar en bloggares utseende – fråga var om det var straffbart förtal eller ofredande. Hovrätten friade den åtalade på alla punkter). Olaga hot (4 kap 5 § BrB) är även vanligt förekommande.

Det finns flera exempel från rättspraxis från de senaste åren avseende dessa frågor.

Ett exempel på mål rörande förtal via Facebook, är från Hovrätten över Skåne och Blekinge (B 570-11). I målet dömde hovrätten en man för grovt förtal enligt 5 kap 2 § BrB bl a för att denne lagt ut nakenbilder på en "falsk" Facebook-sida.

Ett annat exempel rörande just aktiviteter på Facebook som blivit föremål för rättslig prövning är Hovrättens för västra Sveriges dom i mål B 4209-10. I målet prövade hovrätten om det var straffbart som förtal eller ofredande att starta en Facebook-grupp med ett namn som kommenterade en bloggares utseende. Hovrättens friade den åtalade på alla punkter.

I ett avgörande från Hovrätten över Skåne och Blekinge (B 1980-12), dömdes en 17-årig pojke till dagsböter för olaga hot. Hotet utgjordes av textmeddelanden via Facebook till målsäganden. Från försvarets sida anförde man bl a att man skulle beakta ungdomars språkbruk på Facebook. Hovrätten, som inte beaktade denna aspekt, dömdes dock med ändring av tingsrättens friande dom, pojken till olaga hot.

FOTNOTER

- 1) Jmf exempelvis JK 1074-09-31.
- 2) prop. 1997/98:15 s. 15
- 3) prop. 1997/98:15 s. 15
- 4) se prop. 1997/98:15 s. 17 samt NJA 2007 s. 805
- 5) prop. 1997/98:15 sid. 17

Ett annat exempel från rättspraxis rörande hot på Facebook-sidor är ett mål från Svea Hovrätt (B 4235-12). Hovrätten uttalade att det genom utredningen stod klart att den åtalade skrivit de texter som enligt åtalet utgör olaga hot och att han insett att målsäganden skulle komma att få del av texterna. Enligt hovrätten kunde uttalandet "Häng X!" (namn ändrat) inte uppfattas som något annat än ett hot om brottslig gärning riktat mot X. Hotet förstärks av innehållet i det inlägg där den åtalade skrivit "X hit och dit han är snart borta". Texterna utgjorde enligt hovrätten sammantagna ett hot om brottslig gärning som varit ägnat att framkalla allvarlig fruktan för egen säkerhet till person hos X. Den åtalade dömdes för olaga hot.

Ett ytterligare mål som rör straffansvar för innehållet i Facebook-inlägg är ett nyligen avgjort avgörande från Göta Hovrätt (B 2286-12, ej laga kraft). I målet var det klarlagt att kvinnan skrivit och lagt ut texter på Facebook som objektivt var att bedöma som övergrepp i rättssak. Fråga var dock om inläggen på Facebook-sidan var avsedda att komma till målsägandens kännedom. Kvinnan hade 630 s k vänner på Facebook vilka hade tillgång till vad kvinnan skrev på sin Facebook-sida. Till saken hör dock att hon hade blockerat målsäganden från sin Facebook-sida. I målet var det utrett att någon av kvinnans Facebook-vänner hade tagit en skärmdump på inlägget och skickat det till målsäganden för kännedom. Hovrätten fann vid en samlad bedömning att kvinnan måste ha insett att det fanns en mycket betydande risk för att det hon skrev på Facebook skulle komma målsägandens kännedom. Hovrätten fann därmed att det förelåg ett s k likgiltighetsuppåt till gärningen. Med angivande av dessa skäl dömdes kvinnan till övergrepp i rättssak.

Avslutande kommentar - relativt stort efterhandsgranskningsansvar

I denna artikel har jag kortfattat nämnt några av de aspekter som tillhandahållaren av en hemsida har att beakta. Som framgått har tillhandahållaren av hemsidor som tillåter användargenererat material ett relativt stort efterhandsgranskningsansvar även om det

inte uppställs några direkta krav på att tillhandahållaren ska förhandsgranska inlägg på hemsidan. Ansvarsfrågorna enligt bl a BBS-lagen och PUL rör främst i det fall där det brister i efterhandgranskningen.

Det ska avslutningsvis framhållas att ansvar för externa inlägg exempelvis likväl kan följa enligt det marknadsrättsliga - och upphovsrättsliga regelverket. Även arbetsrättsliga aspekter gör sig ofta aktuella. I två fall som rör anställda som har avskedats pga sitt agerande på sociala medier, har exempelvis Arbetsdomstolen funnit att sakliga skäl ej förelegat för avsked (se närmare AD 25/12 samt AD 74/11). En närmare genomgång av dessa aspekter ryms dock inte inom ramen för denna artikel.

Advokat Magnus Tonell är verksam vid Advokatfirman Fylgia i Stockholm. Magnus är medlem i Fylgias kompetensgrupp för IT- och immaterialrätt och flitigt återkommande skribent i BrandNews och PatentEye.

- 6) se 1998:204 "PUL"
- 7) se Datainspektionens tillsynsärenden Katrineholms kommun Dnr 685-2010 och Gröna Lund Tivoli Dnr 687-2010 samt Datainspektionens informationsblad "Personuppgifter i sociala medier"
- 8) se Datainspektionens tillsynsärende Katrineholms kommun Dnr 685-2010 samt Datainspektionens informationsblad "Personuppgifter i sociala medier"
- 9) se prop. 2005/06:173 sid 25ff
- 10) se prop. 2005/06:173 sid. 29